

BIODIVERSITEIT ALS DOEL: DE NO-NONSENSE BENADERING VAN NATUURBEHOUD?

De steun van de meeste mensen voor natuurbescherming berust voor het overgrote deel op een mengeling van gevoelens en niet op een koele, verstandelijke analyse van het belang van natuurlijke systemen voor het voortbestaan van de mens.

De positieve houding ten aanzien van natuur heeft veel te maken met het gevoel dat natuur het laatste ongerepte is, het laatst restant van een ooit de aarde omspannend paradijs. In het verlengde daarvan - of aan de basis daarvan? - liggen semi-religieuze ervaringen in de natuur: het gevoel terug te zijn bij de bron van ons leven en weer deel uit te maken van een groot, zinvol samenhangend geheel.

Daarnaast projecteren veel mensen allerlei mooie eigenschappen - met name: trouw, onschuld en afhankelijkheid - op dieren.

Grote groepen medemensen vinden natuur ook gewoonweg mooi, in ieder geval: aanzienlijk afwisselender en boeiender dan de stedelijke omgevingen waarin de meesten van ons leven.

Weer andere mensen - waarschijnlijk komt deze romantische kijk op natuur vooral in verstedelijkte gebieden als Nederland voor - beschouwen de natuur vooral als het onderdrukt deel van onze wereld. De natuur als het bijna weerloze, zwakke slachtoffer van de mens die haar met een steeds machtiger wordende technologie te lijf gaat.

Al deze houdingen en gevoelens ten aanzien van natuur hebben er toe geleid dat de natuurbeschermingsbeweging een opvallend groot aantal aanhangers en sympathisanten kent.

De negatieve gevoelens over natuur - als gevolg de bedreigingen die natuur oplevert in de vorm van wespen, (malaria)muggen, aan gewassen knagende Wilde zwijnen, konijnen en reeën - komen zo nu en dan wel bovendrijven, maar leggen slechts een enkele keer veel gewicht in de schaal.

Bij dit alles past wel de kanttekening dat ook de steeds warmere sympathie voor de verdrukte jonkvrouw Natuur het doorgaans toch weer aflegt tegen de nog veel warmere sympathie die we voelen voor ons eigen welbevinden, welzijn en welvaart.

Daarnaast leidt de meer gevoelsmatige benadering van natuur er vaak toe dat we ons laten beetnemen; mensen nemen genoeg met surrogaat-natuur, met "groen", als compensatie voor natuur die verloren ging. Dat gaat zover dat men voor surrogaat-natuur - productiebossen bijvoorbeeld - gaat strijden als ware het "echte" natuur...

Maar het lijkt erop dat een meer zakelijke benadering van natuur en natuurwaarden in opkomst is en meer invloed krijgt. Ik denk dat we dat kunnen afleiden uit de steeds grotere aandacht voor het begrip "biodiversiteit". Dit begrip is bezig aan een lange maar steeds succesvollere opmars door de instituties.

Onlangs nog ontving de redactie een nieuwe, semi-wetenschappelijke uitgave van de KNNV (in samenwerking met het Nederlandse comité van de Internationale Unie voor Natuurbescherming (IUCN)), simpelweg Biodiversiteit geheten, waarin een voorwoord staat ondertekend door Jan Pronk.

De gewezen minister van Ontwikkelingssamenwerking, nu als kersverse minister van VROM in de aanval tegen het binnenlands vliegen, onderstreept het belang van het behouden van de diversiteit aan levensvormen op deze planeet. Niet uit sentimentele overwegingen of omdat al die plantjes en beestjes zo mooi zijn, nee, vooral omdat al die verschillende biochemische fabriekjes eigen stoffen produceren die we wellicht ooit hard nodig zullen hebben. Als medicijn, als basis voor de productie van kleurstoffen enzovoorts. En: omdat er allerlei soorten bij zijn die we te zijner tijd wellicht nodig hebben om bestaande landbouwgewassen te verbeteren of om nieuwe gewassen uit te selecteren.

In Limburg begint bescherming van bedreigde soorten - één van de manieren om aan behoud van biodiversiteit te werken - eindelijk ook serieus genomen te worden. Ik kan me in elk geval geen andere situatie herinneren waarin de aanleg van een industrieterrein werd stilgelegd omdat een beschermde soort - in dit geval de Hamster - in het te vergraven gebied werd aangetroffen. Lof voor het ministerie van Landbouw dat in dit geval de Natuurbeschermingswet en de Habitatrichtlijn van de Europese Unie consequent toepaste.

Het grote voordeel van het begrip biodiversiteit is dat het te vertalen is in objectieve meten kwantiteiten: een bepaalde mate van voorkomen van soorten in een gebied. Bijvoorbeeld: de mate van voorkomen die in de periode 1985-1995 is gemeten voor bedreigde dier- en plante-soorten.

Het is tevens uitstekend te vertalen in een parameter waarmee natuurbeheerders een objectieve beloning naar resultaat gegeven kan worden. In plaats van "instandhouden en verhogen van de natuurwetenschappelijke waarde" zoals het doel van het beheer doorgaans omschreven was in beheersplannen van de natuurorganisaties, kan er concreet omschreven worden welke soorten in welke mate aanwezig dienen te zijn na de beheersplanperiode.

Helaas is dit niet wat het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in de nieuwe subsidieregeling voor natuurbeheer wil gaan doen. Beheerders zullen in dat systeem beloond worden naarmate ze er meer in slagen één van de vooraf overeengekomen vegetatietypen te realiseren dan wel in stand te houden. De grenzen tussen vegetatietypen zijn echter veel minder scherp dan de grenzen tussen soorten. Met als gevolg dat er heel wat juridische strijd kan ontstaan over de mate waarin een contractant een overeenkomst al of niet goed heeft nageleefd.

De taak van het Genootschap bij de geleidelijke omslag van een wat "schwärmerisch"-romantische manier om te werken aan natuurbehoud naar een meer zakelijke aanpak is naar mijn idee duidelijk en eenvoudig. Laten we onverdroten verder gaan met meten en weten; vanuit warme gevoelens van sympathie voor de natuur, in al haar verschijningsvormen.

Torben Mulder